

Kompati: Et nyt begreb om grebet i praksis

Af Jacob Birkler, Jordemoderuddannelsen, CVU-Vest

Hvad er jordemoderens vigtigste funktioner? Hvad er det jordemoderen er god til og fortsat kan forsøge at blive bedre til? I udgangspunktet må de faglige dueligheder bæres af en vilje til både viden og kundskab erhvervet gennem teori og praksis. Det er således ikke uden grund, at nye jordemødre får tildelt titlen som professionsbachelor. På den ene side kan jordemødre således tilegne sig en række kundskaber, som erfaringen er med til at forme. På den anden side kan hendes virke baseres på viden, hvilket videnskaben er med til at rodfæste. Jordemødre kan således både udvikle et godt *greb* i praksis samtidig med at have et vist *begreb* om praksis. I takt med akademiseringen af jordemoderens praksis er der stadig mere fokus på det sidste nemlig begrebet om praksis. Ideen er således, at et bedre begreb om praksis vil kunne skabe bedre betingelser for evnen til at få greb i praksis. Men spørgsmålet om jordemoderens kernefaglighed synes stadig at stå åbent. Hvad er det mere præcist jordemoderen kan få greb om, som kernen i faget?

Spørger man et udsnit af jordemødre viser svenske undersøgelser, at jordemødre ser sig selv som forankrede ledsagere (1,2). Men hvad kendetegner det at være en forankret ledsager? Umiddelbart kan det lyde som en modsigelse både at være forankret og samtidig følge kvinden gennem en proces. På den ene side vil det at være forankret betyde, at jordemoderen står fast i respekten for kvindens grænser og formåen i overgangen til det at blive mor. På den anden side vil ledsagerfunktionen betyde, at jordemoderen følger kvinden på hendes vej gennem graviditet og fødsel (Midwife: with women). Begge adskilte funktioner kræver viden. Når funktionerne skal forenes kræver det imidlertid praksiserfaring. Set i lyset heraf synes der ikke at være tvivl om, at jordemoderens praksis forener de eksakte vidensområder med en lang række mere eller mindre tavse erfaringsbaserede kundskaber.

Skal vi nærme os en mere præcis beskrivelse af jordemoderens funktion, som forankret ledsager, kan det selvsagt ikke ske i en lille artikel som denne. Én samlende funktion synes dog at være helt central, hvilket er indlevelsesevnen (2). Som en forankret ledsager er det nødvendigt at udvikle evnen til at sætte sig i kvindens sted før, under og efter fødslen. Som led i en sundhedsfremmende indsats vil dette kunne ske på mangfoldig vis. I denne

sammenhæng vil jeg imidlertid begrænse mig til et fokus på begreberne empati og kompati. Det er særligt begrebet kompati, der her skal begrebsliggøre et muligt bud på jordemoderens kernefelt.

Empati

Empati betyder ordret indfølelse. Begrebet er komplekst, men henviser i store træk til det at leve sig ind i et andet menneskes følelser, tanker og oplevelser. Empati er således en samfølelse, hvor man ikke føler *for* en person, men føler *sammen* med en person. Desuden skal det nævnes, at empati afspejler en aktiv proces i modsætning til sympati, der mere er en passiv evne til at respondere på andres følelser. Særligt indenfor sygeplejen er begrebet empati blevet belyst, som en væsentlig del af deres professionspraksis. I omsorgsarbejdet kan empati således identificeres som evnen til at leve sig ind i patientens oplevelsesverden, med særlig blik for patientens følelser og tanker i forbindelse med sygdom. Empati er samtidig et vigtigt begreb i jordemoderens praksis. Både som ankerpunkt og ledsager er det vigtigt at fornemme de sindsbevægelser, kvinden lader sig mærke af før, under og efter fødslen. I sammenligning med sygeplejen vil evnen til at leve sig ind i den andens oplevelser imidlertid få et andet indhold i jordemoderens praksis. For jordemoderen vil der være særlig fokus på kvindens fysiske oplevelser, hvor empatiens søsterbegreb om kompati, derfor bliver centralt.

Kompati

Kompati har det tilfælles med både sympati og empati, at begrebet indeholder det græske ord *pathos*, som bl.a. betyder lidelsesfuld. Det, der specielt kendetegner kompatien, er de oplevelser, der knytter sig til den *kropslige* lidelse. Kompatisk deler man således knap så meget den følelsesmæssige tilstand, men derimod oplevelsen af den fysiske tilstand (jf. figur 1).

Indlevelsessevne	
Empati Følelsesmæssig indlevelsessevne	Kompati Fysisk indlevelsessevne

Figur 1: Forskellen mellem empati og kompati.

Ordets første led kender vi fra anden sammenhæng, når vi taler om at noget er kompatibelt, dvs. at noget fungerer sammen eller kan sættes sammen. Med kompatibilitet er der således tale om en fysisk forbindelse. Med kompati er det imidlertid ikke elektronik eller maskinelle apparater der er tale om, men derimod forbindelsen mellem to personers fysiske oplevelser. Nærmere bestemt evnen til at leve sig ind i andres fysiske tilstand. Jordmoderens kompati er med andre ord evnen til at mærke og fornemme, hvor den gravide, fødende eller barslende kvinde befinder sig kropsligt. Det er evnen til at lade sig 'smitte' og påvirke af kvindens fysiske udtryk for derigennem at finde det sted hvor kvinden fysisk befinder sig som subjekt (3). Eksempelvis vil jordmoderen empatisk kunne leve sig ind i kvindens angst bundet til fødslen. Kompatisk kan jordmoderen tilmed leve sig ind i den fysiske smerte, som enhver kvinde oplever under fødslen. Empatien viser sig gennem dialogen, hvor kompatien i langt højere grad viser sig som en umiddelbar fortolkning af kvindens fysiske udtryk.

Opgaven består nu i at skabe viden om denne kompatiske evne med udvikling af faget som mål. Skal jordemødre derfor arbejde med eget begrebsfelt, er kompatibegrebet, en af de mulige veje, der vil kunne føre frem til jordemoderkundsskabens videnskabelighed.

Litteratur

1. Lundgren I., Dahlberg K. Midwives' experience of the encounter with women and their pain during childbirth. *Midwifery* 2002, 18: 155-164.
2. Lundgren I. Releasing and relieving encounters: experiences of pregnancy and childbirth. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 2004, 18 (4): 368-375
3. Morse J. M., Mitcham C. Compathy: the contagion of physical distress. *Journal of Advanced Nursing* 1997, 26: 649-657.